

COMBATEREA VIOLENȚEI ÎN ȘCOLI

O MAI BUNĂ
COMUNICARE ÎNTRE
ȘCOALĂ, ELEVI ȘI
PĂRINȚI

CONCEPTE CHEIE

- 1. Agresivitate
- 2. Violență
- 3. Educație
- 4. Comunicare

Concepte cheie

- 1. **Agresivitatea:** pentru părintele psihanalizei, S. Freud, agresivitatea reprezintă un instinct (înnăscut) care are ca scop consumarea energiei psihice atunci când instinctul sexual nu se poate manifesta.
- Din punct de vedere al psihologiei generale, agresivitatea este un instinct ce are ca scop autoprotecția și autoconservarea personală, mediată de raționalitate ca instanță psihică superioară.

CONCEPTE CHEIE

- 2. **Violența** – agresivitatea pusă în practică.
- - Violența poate fi: verbală, emoțională și fizică.
- La nivelul populației școlare, sunt sistematizate trei forme ale violenței:
- - **violența juvenilă normală**: explicată prin nevoia copilului de exprimare a eului/ ca formă de revoltă ca urmare a unei recompense (negative) primite din partea anturajului de co-vârșnici sau din partea adultului educator/ ca exprimare a emoțiilor negative / imposibilitatea de a empatiza cu ceilalți etc.

CONCEPTE CHEIE

- - **violența socială**, în care școala este victima violenței manifestate în societate, la nivel general;
- **Violența anti-școală** (distrugerea bunurilor școlii, agresivitate și violență față de profesori și colegi).

CONCEPTE CHEIE

- **Educația** – acțiunea dirijată a adulților, într-un cadru formal (mediul școlar) sau informal (familie, grup de petrecere a timpului liber) care are ca scop formarea personalității umane.

CONCEPTE CHEIE

- **Comunicarea** - ansamblul proceselor psihice și fizice prin care se efectuează operația de punere în relație a unei persoane sau a mai multora cu o altă persoană sau mai multe, în vederea atingerii unor obiective. Așadar, esențiale pentru actul comunicării sunt:
  - Relația dintre indivizi sau dintre grupuri;
  - Schimbul, transmiterea și receptarea de semnificații;
  - Modificarea voită sau nu a comportamentului celor angajați în comunicare.

Cauze psihologice ale comportamentelor violente. Necesitatea dezvoltării inteligenței emoționale.

- “Copilul este bun de la natură.” (J.J. Rousseau)
- Din punct de vedere psihologic, există o relație de interdependență între apariția, manifestarea comportamentelor violente și dezvoltarea emoțională (inteligența emoțională).

Cauze psihologice ale comportamentelor violente. Necesitatea dezvoltării inteligenței emoționale.

- *Inteligența emoțională*[1] se referă la *abilitatea de a-ți identifica propriile emoții, capacitatea de a-ți dirija sentimentele, perseverența și optimismul în ciuda obstacolelor, empatia și abilitățile sociale.*
[1] Cf. Daniel Goleman, 2001, *Inteligența emoțională*, Editura Curtea Veche, București.

Cauze psihologice ale comportamentelor violente. Necesitatea dezvoltării inteligenței emoționale.

- Pentru Daniel Goleman *inteligenta emoțională* implică abilitatea de auto-control la nivel emoțional, capacitatea de a înțelege propriile emoții și ale altora și utilizarea informațiilor de factură emoțională la nivel cognitiv și acțional. Înțelegând astfel inteligența emoțională, autorul propune următoarea dinamică internă ce trebuie avută în vedere:

Cauze psihologice ale comportamentelor violente. Necesitatea dezvoltării inteligenței emoționale.

- *Conștiința propriilor emoții* – presupune capacitatea de identificare a principalelor emoții ce sunt trăite de o persoană, denumirea acestora și înțelegerea cauzelor care au stat la baza manifestării lor;
- *Managementul emoțiilor* – constă în capacitatea de auto-control a emoțiilor cu încărcătură energetică negativă (frustrare, furie, antipatie, etc.);
- *Motivarea personală* – presupune utilizarea performantă a emoțiilor, capacitatea de concentrare pe sarcină, menținerea nivelului energetic optim în vederea finalizării acțiunilor demarate, auto-controlul la nivel impulsivității;

Cauze psihologice ale comportamentelor violente. Necesitatea dezvoltării inteligenței emoționale.

- *Empatia* – desemnează capacitatea de detașare de propria personalitate, privirea de sine ca și cum ai fi un altul, creșterea abilităților de ascultare, de înțelegere a psihismului celorlalți;
- *Proiectarea și dirijarea relațiilor interpersonale* – dezvoltarea abilităților de a analiza și înțelege relațiile interpersonale, capacitatea de a negocia neînțelegerile și de a rezolva conflictele, activarea comportamentului pro-social, capacitatea de a fi cooperant, participativ, democratic în raporturile sociale.

Cauze psihologice ale comportamentelor violente. Necesitatea dezvoltării inteligenței emoționale.

- Având în vedere aceste componente, persoana cu inteligență emoțională ridicată prezintă toleranță crescută la frustrare, capacitatea de a amâna satisfacerea dorințelor și obținerea recompenselor, abilitatea de autoreglare a dispozițiilor și o atitudine optimistă. Cu alte cuvinte, un nivel crescut al EQ conferă persoanei un autocontrol optimal (asupra emoțiilor, dispozițiilor și sentimentelor, dar și asupra gândurilor și acțiunilor), o imagine de sine pozitivă, capacitatea de a face față stresului și de adaptare la schimbare, capacitate empatică și de relaționare eficientă cu ceilalți, perspectivă realistă în proiectarea, monitorizarea și îndeplinirea obiectivelor personale și cu impact social.

Cauze psihologice ale comportamentelor violente. Necesitatea dezvoltării inteligenței emoționale.

- Pornim de la realitatea că *a fi părinte* înseamnă „a învăța”, „a deprinde”, „a activa” un rol cu o dinamică internă specifică, ce trebuie adaptat în funcție de individualitatea copiilor, din practica vieții sociale se constată că de foarte multe ori acest rol este neglijat sau lăsat la voia instictualității. În sistemul educațional românesc nu există încă o preocupare constantă și universalizată pe ceea ce înseamnă a fi părinte. De unde și multitudinea problemelor care apar: abandon, abordarea copiilor dintr-o perspectivă autoritaristă sau, din contra, foarte permisivă, incapacitatea de conștientizare a importanței modelelor comportamentale activate de părinți prin raportare la copiii etc.

Cauze psihologice ale comportamentelor violente. Necesitatea dezvoltării inteligenței emoționale

- Uneori între părinți și copiii se stabilizează rivalitatea și nu parteneriatul educațional. „În acest fel apar *învingătorii și învinșii* și se creează premisele *dorinței de răzbunare*. Pentru a învăța să-și rezolve problemele, copiii trebuie să creadă și să simtă că *părinții sunt de partea lor*. Aceasta implică multe alte valori, cum ar fi *sinceritatea, încrederea și deschiderea*.”

Cauze psihologice ale comportamentelor violente. Necesitatea dezvoltării inteligenței emoționale

- Uneori părinții consideră că este suficient să le asigure copiilor resursele materiale ignorând nevoile afective, de comunicare și cooperare. Asistăm, de multe ori, la crearea unei rupturi între oferta părinților și cererea copiilor: părinții „oferă” hrană, haine, directive comportamentale, copiii „cer” atenție, comunicare, afectivitate. Din prea multe preocupări sau din lipsa de informații privind cerințele copiilor, părinții „înțeleg” să facă educație apelând la prelegeri, certuri, țipete, pedepse psihologice sau corporale. Reacțiile copiilor sunt de tipul „Să nu-i mai asculte pe părinți; Să mormăie; Să fugă sau să îi evite pe părinți; Să facă din nou același lucru pentru care au primit atenție negativă.”

Cauze psihologice ale comportamentelor violente. Necesitatea dezvoltării inteligenței emoționale

- Astfel de reacții devin un „mod” firesc de a reacționa al copiilor care sunt interpretați de către părinți ca „simpli executori” la indicațiile primite. Schimbarea comportamentală a copiilor este posibilă doar în măsura în care părinții conștientizează și învață să abordeze copiii ca ființe umane reactive, având nevoi specifice, mai ales de natură afectivă.

Cauze psihologice ale comportamentelor violente. Necesitatea dezvoltării inteligenței emoționale

- O educație bazată pe dezvoltarea emoțională a copiilor presupune:
- utilizarea laudelor; stabilirea obiectivelor precise în actul educațional (ce doresc să învețe copilul meu; cum pot să îl motivez în realizarea obiectivelor; cum devine copilul conștient de importanța acțiunilor întreprinse pentru propria persoană; cum trebuie să comunic cu copilul ca el să devină partener în propria formare);
- stimularea comunicării atât pe aspectele pozitive, cât și pe cele negative (fie de ordin cognitiv, comportamental, motivațional sau afectiv);
- cuantificarea achizițiilor făcute de copil la intervale de timp date (două-trei luni);
- problematizarea împreună cu copiii a situațiilor conflictuale ce pot apărea în cadrul familiei;
- stimularea copiilor în direcția autodezvăluirii trăirilor psihologice în diferite situații de viață etc.

Educația “prin calculator” și psihopatologizarea vieții copiilor și adolescenților

- Utilizarea calculatorului în sistemul educației formale a redimensionat conținuturile curriculare, îmbunătățind performanțele „aici și acum” de învățare. De asemenea, prezența calculatorului nu mai este astăzi un eveniment cognitiv, ci unul ce ține de aspectul socio-cultural. Altfel spus, calculatorul nu mai stârnește întrebări privind natura, structura, funcționalitatea, ci determină *nevoia de a avea*, ce se prezintă ca bun social și cultural la nivelul masei sociale.

Educația “prin calculator” și psihopatologizarea vieții copiilor și adolescenților

- Susținătorii educației asistate de calculator merg până acolo încât reclamă posibilitatea înlocuirii cadrului didactic printr-un calculator. Această aserțiune poate fi ușor demontată: se știe că omul este ființă eminentamente socială, care trăiește, există și se formează ca om doar în cadrul contextului social. Contextul social este cadrul de formare și perpetuare a cunoștințelor, informațiilor, deprinderilor, competențelor specifice persoanei educate. De aceea, a eluda factorul social din diada educațională înseamnă a distruge însuși conceptul de educație. Pe de altă parte, utilizarea calculatorului este astăzi o necesitate educațională, dar acest fapt trebuie raportat în permanență la aspectele ce țin de vârsta psihologică a educatului.

Educația “prin calculator” și psihopatologizarea vieții copiilor și adolescenților

- Din perspectiva teoriei psihogenetice a dezvoltării elaborată de Jean Piaget, de la naștere la maturitate, pe scara vârstelor nu putem eluda necesitatea aspectului practic – concret în procesul educațional. A lucra „cognitiv” cu calculatorul înseamnă a avea posibilitatea mentală de a abstractiza, a generaliza dincolo de prezența sau absența materialului concret. A lucra cu calculatorul înseamnă a „păși” într-o lume a abstractului, lucru posibil, din punct de vedere psihocognitiv, odată cu atingerea vârstei de 12-13 ani, vârstă achiziției capacității de a lucra cu ceea ce nu este în permanență și de fiecare dată concretizabil. Altfel spus, din punct de vedere psihologic vârsta recomandată lucrului cu calculatorul coincide cu vârsta pubertății (clasele VI-VII).

Educația “prin calculator” și psihopatologizarea vieții copiilor și adolescenților

- Susținătorii utilizării necondiționate a calculatorului pot veni cu argumente de tipul: navigarea pe internet favorizează stabilirea contactelor interumane, dialogul, împărtășirea experiențelor, identificarea conduitelor de succes etc. Dar acest tip de comunicare este neutru, necontrolabil și lipsit de feed-back semnificativ din punct de vedere psihologic. Una este ca navigatorul să fie matur, să aibă discernământ, să aleagă partenerii de comunicare cu responsabilitate și cu totul altceva este atunci când navigatorul pe internet este o persoană aflată la vârstele dezvoltării.

Educația “prin calculator” și psihopatologizarea vieții copiilor și adolescenților

- Influențabilitatea este cu atât mai mare cu cât vârsta psihologică este mai mică. A face din calculator părinte, prieten, partener de discuție este un factor de risc. Studiile în domeniul psihiatriei atrag atenția asupra numărului mare de cazuri de copii care declanșează boli psihice grave ca urmare a raportării excesive și exclusive la realitatea virtuală a internetului.

Educația “prin calculator” și psihopatologizarea vieții copiilor și adolescenților

- O ipostază a calculatorului vizează rolul acestuia de părinte. Trăim într-o societate în care nivelul material ne condiționează existența. Sunt foarte mulți părinți care nu au suficiente resurse materiale și, tocmai de aceea, nu au posibilitatea de a asigura copiilor protecție educațională într-un mediu securizant (cum ar fi programul after-school). Din teama ca nu cumva copilul să stea afară, în cartier (unde există multă nesiguranță, vulnerabilitate) părintele găsește în achiziționarea calculatorului cea mai comodă cale pentru el, de a ține copilul sub control.

Educația “prin calculator” și psihopatologizarea vieții copiilor și adolescenților

- Cum criteriile de selectare a căutărilor pe net sunt controlabile doar de utilizator, în speță copilul utilizator, acesta are libertatea de a accesa tot ceea ce îi se pare interesant, provocator, stimulat, interactiv, nou. Tocmai de aceea, copilul poate achiziționa comportamente incompatibile cu vârsta lui mintală și psihologică. Rezultatele pot fi uneori fatale. Sunt cunoscute cazurile de copii care identifică pe internet jocuri pe care doresc să le transpună în realitate. De exemplu, copilul vede jocul „de-a moartea” și „experimentează” fără a avea conștiința faptului că moartea fizică este un proces ireversibil.

Educația “prin calculator” și psihopatologizarea vieții copiilor și adolescenților

- O altă problemă legată de utilizarea excesivă și de la vârste fragede a calculatorului ține de sănătatea fizică și psihică a utilizatorilor. „Generația schizofrenizată” este sintagma utilizată de medicii psihiatrii pentru a evidenția realitatea cu care se confruntă în activitatea lor zilnică și numărul tot mai mare de copii care ajung sub observația psihiatrilor. Generația consumatoare de calculator prezintă o dezvoltare fizică astenică; rezistența fizică, forța fizică sunt calități motrice ce se formează în cadrul activităților sportive (explicite) sau de joc.

Educația “prin calculator” și psihopatologizarea vieții copiilor și adolescenților

- Jocul fizic (alergare, înot, sporturi de echipă, dans etc) tinde să fie demodat la vârstele mici. Mult mai facil și mult mai distractiv pare-se a fi jocul virtual. În timp, efectele negative nu întârzie să apară: acutizarea problemelor oculare, apariția migrenelor la vârsta copilăriei mici și mijlocii, tulburări de adormire și de somn, fragilitate emoțională, rezistență imunitară scăzută, regim alimentar dezechilibrat, agresivitate, nestapânire de sine etc. Aceste probleme nu țin exclusiv de utilizarea calculatorului, ci acesta este un factor dintr-un cumul de factori: calculator – sedentarism – alimentație – stres – mediu familial – mediu social etc.